

**Процесуальні документи:
господарське судочинство,
адміністративне судочинство.
Практичний коментар та
зразки**

Цей практичний посібник покликаний перш за все визначити загальні правила складання процесуальних документів з визначенням їх черговості, строків подання та інших супутніх складових. Саме тому наголос буде зроблений на цьому, а не на якнайширшому охопленні конкретних правовідносин, які є предметом судового розгляду.

Посібник розрахований на широке коло читачів, які потребують практичних порад при зверненні до суду.

Також посібник буде у нагоді правникам-початківцям та студентам юридичних факультетів, службовцям правоохоронних органів, органів правосуддя, а також усім зацікавленим особам.

**ПРАКТИЧНИЙ
КОМЕНТАР ТА ЗРАЗКИ**

**ПРОЦЕСУАЛЬНІ
ДОКУМЕНТИ**

**ГОСПОДАРСЬКЕ
СУДОЧИНСТВО,
АДМІНІСТРАТИВНЕ
СУДОЧИНСТВО**

Видавничий дім
«ПРОФЕСІОНАЛ»
Київ – 2023

Укладачі:

Копотун Ігор Миколайович — доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем запобігання кримінальним правопорушенням Донецького державного університету внутрішніх справ;

Коропатнік Ігор Михайлович — доктор юридичних наук, професор, начальник кафедри правового забезпечення Військового інституту Національного університету імені Тараса Шевченка, полковник юстиції;

Микитюк Микола Андрійович — доктор юридичних наук, доцент, професор спеціальної кафедри №1 Інституту Управління державної охорони України Київського національного університету імені Тараса Шевченка, полковник;

Павлюк Олександр Олексійович — начальник штабу-заступник командувача Сухопутних військ Збройних сил України, кандидат військових наук, генерал-лейтенант;

Пасіка Сергій Петрович — кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник Науково-дослідного центру Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

Петков Сергій Валерійович — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри публічного та приватного права Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського.

Процесуальні документи: господарське судочинство, адміністративне судочинство.

П 84 Практичний коментар та зразки / укл.: Копотун І. М., Коропатнік І. М., Микитюк М. А., Павлюк О. О., Пасіка С. П., Петков С. В. — Київ. ВД «Професіонал», 2023. — 312 с.

ISBN 978-611-01-2884-1

Цей практичний посібник покликаний перш за все визначити загальні правила складання процесуальних документів з визначенням їх черговості, строків подання та інших супутніх складових. Саме тому наголос буде зроблений на цьому, а не на якнайширшому охопленні конкретних правовідносин, які є предметом судового розгляду.

Посібник розрахований на широке коло читачів, які потребують практичних порад при зверненні до суду. Також посібник буде у нагоді правникам-початківцям та студентам юридичних факультетів, службовцям правоохоронних органів, органів правосуддя, а також усім зацікавленим особам.

ВСТУП

Як відомо, нові процесуальні кодекси України, зокрема ГПК та КАС, що були прийняті в ході реформи правосуддя, уніфікували правові питання та вимоги щодо процесуальних документів, які застосовуються у судовій практиці при здійсненні цивільного, господарського та адміністративного судочинства.

Таким чином, з одного боку уніфіковані підходи мали б спростити процедуру складання цих документів, з іншого ж боку новітні підходи йдуть у розріз з багаторічним досвідом і звичками, коли навіть професійні правники відчувають деякий дискомфорт.

Отже, постає питання щодо узагальнення правових складових, що стосуються процесуальних документів, а також надання практичних порад через призму вимог чинного процесуального законодавства, перших практичних помилок і їх виправлень, набуття необхідного досвіду.

Цей практичний посібник покликаний перш за все визначити загальні правила складання процесуальних документів з визначенням їх черговості, строків подання та інших супутніх складових. Саме тому наголос буде зроблений на цьому, а не на якнайширшому охопленні конкретних правовідносин, які є предметом судового розгляду.

Такий підхід диктується ще і не в останню чергу змінами у правовому підході до питань представництва у суді. При цьому участь адвоката у судовому провадженні і його роль збільшені безпрецедентно для вітчизняного законодавства і судової практики.

Однак коли особа (як юридична, так й фізична) представляє у суді сама себе (сучасний інститут під назвою «самопредставництво»), то їй без практичних порад буде важко дотриматися вимог законодавства взагалі і суду у конкретній справі зокрема. Отже, це видання і розраховано на таких сміливців. Тім більше, що за вигадливою ініціативою законодавця є такі категорії справ, які не потребують обов'язкової участі адвоката. Відтак відповідно буде спокуса, заощаджуючи гроші самостійно звертатися до суду.

Здавалось би, у господарських справах це не дуже актуально, бо ж є корпоративні юристи, цілі юридичні служби. Але багато хто із суб'єктів господарювання, особливо у малому та середньому бізнесі, заощаджує на правниках.

Самі ж адвокати, за визначенням Конституції України, є носіями гарантованих державою належних правових знань, а тому здатні надавати професійну правничу допомогу і без наших порад.

Що стосується процесу адміністративного, то ці поради будуть актуальні саме для громадян, оскільки тут процесуальне протистояння здійснюється між цим громадянином і державою (у вигляді різноманітних юридичних осіб публічного права, що «озброєні» правниками і адміністративним ресурсом). Коли ж врахувати наявність у цьому провадженні стандартних типових справ, що делегує однакові підходи і процесуальні формальності, набір доказів, коло порушених прав і способів їх захисту – спробуємо зорієнтувати читачів у цьому напрямку.

Таким чином наш посібник розрахований на широке коло читачів, які потребують практичних порад при зверненні до суду. Також посібник буде у нагоді правникам-початківцям та студентам юридичних факультетів.

ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ

АДВОКАТ – професійний практикуючий юрист, фізична особа, що здійснює діяльність у відповідності до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», надає незалежну професійну правничу допомогу фізичним особам (громадянам) та юридичним особам шляхом реалізації права в їх інтересах.

Адвокат є самозайнятою особою, що провадить незалежну професійну (адвокатську) діяльність, згідно зі ст. 14.1.226 Податкового кодексу України.

АДВОКАТУРА – як незалежна професійна спільнота осіб, що офіційно мають статус адвоката і займаються професійною адвокатською діяльністю, є невід’ємним фактором сучасної правової системи та основним недержавним інститутом захисту особистості, її прав і свобод.

За визначенням Конституції України адвокатура є невід’ємною складовою вітчизняного правосуддя.

АДВОКАТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ – у відповідності до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» основними видами адвокатської діяльності є:

- надання правової інформації, консультацій і роз’яснень з правових питань фізичним і юридичним особам, правовий супровід статутної діяльності юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців, а також діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, держави;

- складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру;

- захист прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію), а також особи, яка притягається до адміністративної відповідальності під час розгляду справи про адміністративне правопорушення;

- надання правничої допомоги свідку у кримінальному провадженні;

- представництво інтересів потерпілого під час розгляду справи про адміністративне правопорушення, прав і обов’язків потерпілого, цивільного позивача, цивільного відповідача у кримінальному провадженні;

- представництво інтересів фізичних і юридичних осіб у судах всіх інстанцій під час здійснення цивільного, господарського, адміністративного та конституційного судочинства, а також в інших державних органах, в органах місцевого самоврядування, в установах, організаціях і підприємствах;

- представництво інтересів фізичних і юридичних осіб, держави, органів державної влади, органів місцевого самоврядування в іноземних, міжнародних судових органах;

- надання правової допомоги під час виконання та відбування кримінальних покарань.

Адвокат може здійснювати інші види адвокатської діяльності, які не заборонені законом. Адвокат здійснює свою діяльність як індивідуально (в якості самозайнятої особи), так й і у складі адвокатських об’єднань (адвокатські бюро та інші об’єднання адвокатів).

АДВОКАТСЬКИЙ ЗАПИТ – офіційне письмове звернення адвоката до органу державної влади, органу місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадських об’єднань про надання необхідної інформації, копій документів, необхідних адвокату для надання правової допомоги клієнту.

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» визначає юридичний статус адвокатського запиту. вказаного Закону встановлює обов’язок для органів державної влади, органів

місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, керівників підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань, яким направлено адвокатський запит, надати повну відповідь **не пізніше п'яти робочих днів з дня отримання запиту**. Днем отримання запиту вважається день проставлення відмітки про одержання – у разі подання до канцелярії чи день надходження листа до установи/органу – у разі поштового відправлення.

Лише у разі, якщо адвокатський запит стосується надання значного обсягу інформації або потребує пошуку інформації серед значної кількості даних, строк розгляду адвокатського запиту може бути продовжено до двадцяти робочих днів з обґрунтуванням причин такого продовження.

АДВОКАТСЬКА ТАЄМНИЦЯ – будь-яка інформація, що стала відома адвокату, помічнику адвоката, стажисту адвоката, особі, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, про клієнта, а також питання, з яких клієнт (особа, якій відмовлено в укладенні договору про надання правової допомоги з передбачених Законом підстав) звертався до адвоката, адвокатського бюро, адвокатського об'єднання, зміст порад, консультацій, роз'яснень адвоката, складені ним документи, інформація, що зберігається на електронних носіях, та інші документи і відомості, одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО – це сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини, що формуються під час забезпечення органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, а також в процесу державного і самоврядного управління в сферах соціально-економічного, адміністративно-політичного розвитку, а також охорони громадянського порядку.

АНАЛОГІЯ ЗАКОНУ – спосіб подолання прогалини в законодавстві шляхом застосування до неврегульованого конкретною нормою спірного відношення норми закону, що регулює подібні (схожі) відносини.

АНАЛОГІЯ ПРАВА – спосіб подолання прогалини в законодавстві шляхом застосування до неврегульованого конкретною нормою спірного відношення при відсутності норми, що регулює подібні відносини, загальних визначень і принципів права.

БЕЗОПЛАТНА ПЕРВИННА ПРАВОВА ДОПОМОГА – професійна правнича допомога, яка охоплює такі види правових послуг, як надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, складання заяв, скарг та інших документів правового характеру (**крім процесуальних!**), надання допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації. Надається така допомога у відповідності до Закону України «Про безоплатну правову допомогу».

Ця допомога надається кожній особі, тобто громадянам України, іноземцям, особам без громадянства, в тому числі біженцям, які перебувають під юрисдикцією України.

Можливість отримання безоплатної первинної правової допомоги здійснюється на базі громадських приймалень, що були створені при головних управліннях юстиції.

Їхня робота регламентована наказом Міністерства юстиції України від 21 вересня 2011 року № 3047/5 «Про затвердження Порядку роботи громадської приймальні з надання безоплатної первинної правової допомоги».

Для отримання безоплатної первинної правової допомоги необхідно надіслати або подати письмове звернення безпосередньо до приймальні. Таке звернення розглядається протягом 30 календарних днів, а у випадку, коли особа просить лише про надання правової інформації – протягом 15 календарних днів.

БЕЗОПЛАТНА ВТОРИННА ПРАВОВА ДОПОМОГА – професійна правнича допомога, яка включає захист від обвинувачення; здійснення представництва інтересів осіб в судах, інших

державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; складання документів процесуального характеру.

Безоплатну вторинну правову допомогу в сенсі Закону України «Про безоплатну правову допомогу» **можуть отримати:**

особи, які перебувають під юрисдикцією України, якщо їхній середньомісячний дохід не перевищує двох розмірів прожиткового мінімуму, розрахованого та затвердженого відповідно до закону для осіб, які належать до основних соціальних і демографічних груп населення, а також особи з інвалідністю, які отримують пенсію або допомогу, що призначається замість пенсії, у розмірі, що не перевищує двох прожиткових мінімумів для непрацездатних осіб – на всі види правових послуг, передбачених частиною другою статті 13 Закону;

діти, у тому числі діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, діти, які перебувають у складних життєвих обставинах, діти, які постраждали внаслідок воєнних дій чи збройного конфлікту, – на всі види правових послуг, передбачених частиною другою статті 13 Закону;

внутрішньо переміщені особи – на всі види правових послуг, передбачених частиною другою статті 13 цього Закону;

громадяни України, які звернулися із заявою про взяття їх на облік як внутрішньо переміщених осіб, – на правові послуги, передбачені пунктами 2 і 3 частини другої статті 13 Закону, з питань, пов'язаних з отриманням довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, до моменту отримання довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи;

громадяни України – власники земельних ділянок, які проживають у сільській місцевості, – на всі види правових послуг, передбачених частиною другою статті 13 цього Закону;

громадяни України, які проживають на тимчасово окупованій території, – на правові послуги, передбачені пунктами 2 і 3 частини другої статті 13 Закону, з питань, пов'язаних із захистом порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб (в тому числі про відшкодування шкоди, завданої внаслідок обмеження у здійсненні права власності на нерухоме майно або його знищення, пошкодження) у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації та тимчасовою окупацією території України особи, до яких застосовано адміністративне затримання, – на правові послуги, передбачені пунктами 2 і 3 частини другої статті 13 Закону особи, до яких застосовано адміністративний арешт, – на правові послуги, передбачені пунктами 2 і 3 частини другої статті 13 Закону;

особи, які відповідно до положень кримінального процесуального законодавства вважаються затриманими, – на правові послуги, передбачені пунктами 1 і 3 частини другої статті 13 Закону

особи, стосовно яких обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, – на правові послуги, передбачені пунктами 1 і 3 частини другої статті 13 Закону;

особи, у кримінальних провадженнях стосовно яких відповідно до положень Кримінального процесуального кодексу України захисник залучається слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення захисту за призначенням або проведення окремої процесуальної дії, а також особи, засуджені до покарання у вигляді позбавлення волі, тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців або обмеження волі, – на всі види правових послуг, передбачених частиною другою статті 13 Закону особи, на яких поширюється дія Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», – на всі види правових послуг, передбачених частиною другою статті 13 Закону, з моменту подання особою заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту в Україні, до прийняття остаточного рішення за заявою, а також іноземці та особи без громадянства, затримані з метою ідентифікації та забезпечення примусового видворення, з моменту затримання;

особи, які звернулися із заявою про визнання особою без громадянства, – на всі види правових послуг, передбачених частиною другою статті 13 цього Закону, з дня подання особою заяви про визнання особою без громадянства до прийняття остаточного рішення за заявою, а також під час отримання дозволу на імміграцію, оформлення посвідки на тимчасове чи постійне проживання;

особи, які не мають документів, що посвідчують особу та підтверджують громадянство України, – на правові послуги, передбачені пунктами 2 і 3 частини другої статті 13 цього Закону, з

питань встановлення в судовому порядку фактів, що мають юридичне значення, пов'язаних з оформленням та видачею таких документів;

ветерани війни та члени сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України, особи, які мають особливі заслуги та особливі трудові заслуги перед Батьківщиною, особи, які належать до числа жертв нацистських переслідувань, – на всі види правових послуг, передбачених частиною другою статті 13 Закону

особи, які перебувають під юрисдикцією України і звернулися для отримання статусу особи, на яку поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», – на правові послуги, передбачені пунктами 2 і 3 частини другої статті 13 Закону, – до моменту прийняття рішення про надання такого статусу особи, щодо яких суд розглядає справу про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи, – на правові послуги, передбачені пунктами 2 і 3 частини другої статті 13 Закону, протягом розгляду справи в суді

особи, щодо яких суд розглядає справу про надання психіатричної допомоги в примусовому порядку, – на правові послуги, передбачені пунктами 2 і 3 частини другої статті 13 Закону, протягом розгляду справи в суді особи, реабілітовані відповідно до законодавства України, – на правові послуги, передбачені пунктами 2 і 3 частини другої статті 13 Закону, стосовно питань, пов'язаних з реабілітацією;

особи, які постраждали від домашнього насильства або насильства за ознакою статі, – на всі види правових послуг, передбачені частиною другою статті 13 Закону.

потерпілі від кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості, катування або жорстокого поводження під час воєнних дій чи збройного конфлікту, – на правові послуги, передбачені пунктами 2 і 3 частини другої статті 13 цього Закону, у кримінальних провадженнях, розпочатих за фактом вчинення таких кримінальних правопорушень;

викривачі у зв'язку з повідомленням ними інформації про корупційне або пов'язане з корупцією правопорушення – на всі види правових послуг, передбачені частиною другою статті 13 цього Закону;

особи, стосовно яких згідно із Законом України «Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей» встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, – на всі види правових послуг, передбачених частиною другою статті 13 цього Закону, на час позбавлення особистої свободи та після звільнення у зв'язку із захистом прав і законних інтересів, порушених через позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України.

Документи, що підтверджують належність до категорій осіб постраждалих від домашнього насильства 19 листопада 2022 року набрав чинності Закон України «Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей».

До того ж, право на безоплатну вторинну правову допомогу мають громадяни держав, з якими Україна уклала відповідні міжнародні договори про правову допомогу, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також іноземці та особи без громадянства відповідно до міжнародних договорів, учасником яких є Україна, якщо такі договори зобов'язують держав-учасниць надавати певним категоріям осіб безоплатну правову допомогу.

Наразі у відповідності до Закону України «Про безоплатну правову допомогу» працюють центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги в областях, місті Києві здійснюють надання безоплатної вторинної правової допомоги особам, до яких застосовано адміністративне затримання чи адміністративний арешт; підозрюваним у вчиненні злочину особам, які затримані органами дізнання та слідства; особам, до яких як запобіжний захід обрано взяття під варту; особам, у справах яких відповідно до положень Кримінального процесуального кодексу України участь захисника є обов'язковою.

Звертаємо увагу, що Відповідно до пункту 3 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про безоплатну правову допомогу» з 1 січня 2013 року центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги забезпечують надання вторинної правової допомоги наступним категоріям осіб:

- особам, до яких застосовано адміністративне затримання чи адміністративний арешт;
- підозрюваним у вчиненні злочину особам, які затримані органами дізнання та слідства;
- особам, до яких як запобіжний захід обрано взяття під варту;
- особам, у справах яких відповідно до положень Кримінально-процесуального кодексу України участь захисника є обов'язковою.

Необхідно зазначити, що перелік категорій осіб, які мають право на правові послуги безоплатної вторинної правової допомоги, є **вичерпним**. Центри не уповноважені розглядати повідомлення про затримання, що надходять від громадян, так само як і безпосередньо надавати безоплатну правову допомогу чи призначати адвокатів для надання такої допомоги у випадках, які не передбачені законодавством.

ВЕРХОВЕНСТВО ПРАВА – основний принцип здійснення правосуддя в Україні. У документах ООН верховенство права належить до принципу управління, за якого всі особи, установи та органи (публічні і приватні), в тому числі держава, є підзвітними на підставі законів, які приймаються публічно, виконуються на рівних засадах, розглядаються в межах незалежного судочинства і відповідають міжнародним стандартам прав людини.

У доктринальному розумінні принцип верховенства права:

1) відображає спосіб організації життя суспільства на правових основах, є засобом унеможливлення свавільного та антидемократичного правління і в цьому сенсі він відповідає визначенню такої важливої категорії конституційного права, як конституціоналізм;

2) визначає моральні основи права, є виявом природного права у сучасних правових системах разом з принципами справедливості, пропорційності, рівності, розумності тощо; у цьому сенсі він є основним критерієм визнання законів неправовими;

3) є засобом організації належної правової системи, яка в контексті додержання верховенства права має ґрунтуватися на принципах правової визначеності, стабільності та довіри до права, принципі «немає покарання без закону», принципі законності, забороні неправомірної дискреції та зворотної дії нормативно-правових актів, на незалежній судовій владі та судовому контролю, єдності судової практики, *res judicata* тощо;

4) слугує підставою обмеження і пов'язаності держави правами людини. Тобто суд при вирішенні справи керується принципом верховенства права, відповідно до якого людина, її права і свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Цей аспект також широко віддзеркалено в практиці Європейського суду з прав людини;

5) гарантує доступ до правосуддя, яке здійснюється незалежним та неупередженим судом. Незалежність означає, що суд має бути вільним від зовнішнього тиску і не контролюватися іншими гілками влади. Неупередженість суду означає його однакове ставлення до учасників процесу, вирішення справи виключно на основі права. Це дозволяє забезпечити справедливе судочинство. Принцип верховенства права є ілюзорним у тій державі, яка не забезпечує право на доступ до суду, не гарантує права на справедливий суд;

6) включає у себе принцип законності, згідно з яким усі суб'єкти, в тому числі суб'єкти публічної влади, мають додержуватися, виконувати і правильно застосовувати закони і підзаконні нормативно-правові акти. Зміст принципу законності відображається через конкретні вимоги: вищу юридичну силу закону в системі нормативно-правових актів; обов'язковість законів та інших нормативно-правових актів для всіх, на кого вони поширюються; однаковість вимог закону до всіх суб'єктів права; неприпустимість протиставлення законності і доцільності в діяльності державних органів; невідворотність покарання за вчинення правопорушення.

Принцип верховенства права не підміняє і не скасовує **принципу законності**, він просто ширший за принцип законності, тому поглиблює його вимоги, звертає увагу на зміст позитивного

права, яке має відповідати загально визнаним стандартам прав людини та основоположним принципам права.

Отже, верховенство права – це принцип діяльності органів державної влади, інших публічних і приватних суб'єктів на засадах законності, правової визначеності, рівності перед законом і недискримінації, забезпечення доступу до незалежного і неупередженого правосуддя, додержання прав людини.

ВІДПОВІДАЧ – у цивільному, господарському та адміністративному судочинстві сторона судового розгляду, якій пред'явлено позов. Відповідачем може бути як фізична, так і юридична особа. Відповідач, як і позивач, має рівні процесуальні права при розгляді справи в суді. Позов може бути пред'явлений до кількох відповідачів, кожний з яких стосовно іншої сторони виступає в судовому процесі самостійно.

ДІЄЗДАТНІСТЬ – передбачена нормами права здатність суб'єкта своїми діями набувати і здійснювати суб'єктивні права та юридичні обов'язки.

ДИСПОЗИТИВНІСТЬ – один з основних принципів здійснення правосуддя. Походить від лат. *dispono* – розпоряджаюся, створюю. За усталеною традицією процесуального права він розглядається як надана можливість учасникам у справі безперешкодно, в межах процесуального закону, здійснювати свої матеріальні і процесуальні права, а також розпоряджатися ними на власний розсуд.

Загальна сутність принципу диспозитивності розкривається через такі складові:

- учасникам судового розгляду законом надається певний процесуальний статус, і вони мають право вільно користуватись і розпоряджатись своїми матеріальними та процесуальними правами, в тому числі визначати межі судового захисту, впливати на початок, рух і закінчення судового розгляду;

- особа, якій належить право, може від нього відмовитися;

- ініціювання судового процесу є правом, нікого не можна примушувати пред'явити позов проти його волі;

- суд не повинен виходити за межі вимог сторін, крім випадків, передбачених законом, і вирішує лише ті питання, що віднесені до його повноважень законом.

ДОКАЗИ – доказами є будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи.

Ці дані встановлюються такими засобами:

- 1) письмовими, речовими і електронними доказами;
- 2) висновками експертів;
- 3) показаннями свідків.

ДОСУДОВЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ СПОРУ – одна з форм захисту прав, яка полягає у вирішенні спірних питань за зобов'язаннями до звернення однієї із сторін спору до суду. В багатьох випадках досудове врегулювання спору є альтернативною та ефективною можливістю в короткі строки і зі значно меншими грошовими витратами вирішити суперечку і навіть знайти можливі нові шляхи співпраці.

Крім цього, досудовий порядок врегулювання спорів у ряді випадків обов'язковий (що більше притаманне господарським правовідносинам), якщо він передбачений законом або договором між сторонами спору.

ЄСІТС – Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система. Ця інформаційна система функціонує у всій системі судів України. Система також охоплює весь документообіг (зовнішній і внутрішній) у судах України.

Робота системи здійснюється на підставі цього Кодексу, а також Положення про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему затверджується Вищою радою правосуддя за поданням Державної судової адміністрації України та після консультацій з Радою суддів України.

Несанкціоноване втручання в роботу ЄСІТС та в автоматизований розподіл справ між суддями тягне за собою відповідальність, установлену законом.

ЄСІТС підлягає захисту із застосуванням комплексної системи захисту інформації з підтвердженою відповідністю.

ЗАГАЛЬНОВІДОМІ ФАКТИ – це обставини, які відомі широкому колу осіб, в тому числі і складу суду. Вони не потребують доказування тому, що об'єктивність їх існування очевидна (в основному не дії, а події). Визнання обставини загальновідомою і такою, що не підлягає доказуванню, вирішується судом, який розглядає справу, про що ним виноситься ухвала, яка оскарженню не підлягає.

ЗАКОННІ ПРЕЗУМПЦІЇ – факти, які згідно з законом припускаються встановленими, не потребують доказування при розгляді справи. На відміну від загальновідомих і преюдиціальних фактів, законні презумпції можуть бути спростовані в загальному порядку. Так, відповідно до приписів ЦК за шкоду, заподіяну громадянином, визнаним недієздатним у судовому порядку, відповідають його опікун і організації, які зобов'язані здійснювати за ним догляд, якщо не доведуть, що шкода завдана не з їх вини. В цій нормі вина опікуна презюмується, але він може доводити у загальному порядку наявність вини інших осіб, тобто здійснювати спростування презумпції своєї вини.

Законні презумпції стосуються лише юридичних фактів, а не доказових, які також входять до предмета доказування.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОКАЗІВ – у цивільно-процесуальному праві за загальним правилом процесуальна фіксація доказів судом під час розгляду справи, з метою використання їх для доказування фактів, якщо згодом їх подача стане неможливою або утрудненою. Забезпечення доказів здійснюється судом за клопотанням осіб, які беруть участь у справі.

При цьому враховують ту обставину, що належні докази у судовій справі не завжди знаходяться у заінтересованих осіб, на яких покладений обов'язок по доказуванню певних обставин, а буває, що й у їх процесуальних противників чи інших осіб, які не є учасниками процесу, і їх подання, якщо не вжити необхідних заходів, згодом стане утрудненим або неможливим, вони можуть зникнути або загинути. З метою запобігання настанню таких негативних наслідків і передбачений цей інститут забезпечення доказів, тобто вжиття судом невідкладних заходів до закріплення у визначеному процесуальному порядку фактичних даних з метою використання їх як доказів при розгляді справ в судах.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЗОВУ – у процесуальному праві за загальним правилом вважається сукупність заходів, що забезпечують реальність виконання майбутнього судового рішення; одна з гарантій захисту інтересів позивача.

Критерієм, що обумовлює застосування цих заходів, є вірогідність:

- істотного ускладнення чи унеможливлення виконання рішення суду (у майбутньому);
- істотного ускладнення чи унеможливлення ефективного захисту або поновлення порушених чи оспорюваних прав або інтересів позивача (у ході судового провадження).

Слід зауважити, що висновки при застосуванні заходів забезпечення позову суд мусить робити на підставі припущень. При цьому це робиться за односторонньою заявою позивача (або

інших учасників справи за певних обставин). Принцип рівноправності при цьому врівноважується шляхом надання іншій стороні право оскарження.

Забезпечення позову можливе як до відкриття судового розгляду, так й у ході процесу.

ЗМАГАЛЬНІСТЬ – принцип судочинства, що притаманний і цивільному, і господарському, і адміністративному судочинству. Дещо інший вигляд він має у судочинстві кримінальному.

Розглядати його слід через призму судового спору. За своєю суттю принцип змагальності передбачає рівні можливості та умови для підтримання господарського позову або його заперечення.

Змагальність є одним з елементів методу правового регулювання суспільних відносин у сфері судочинства. Вона необхідна як гарантія реалізації принципу всебічного, повного і об'єктивного дослідження обставин справи, захисту порушених прав і інтересів, які є необхідними для повноцінного змагання у всіх стадіях процесу. Вона також є гарантією для утвердження законності і справедливості при винесенні судових рішень.

В таких умовах принцип змагальності покладає на сторони обов'язок доводити перед судом ті обставини, щодо яких існує спір та які мають значення для належного вирішення справи.

ЗАРЗКОВА АДМІНІСТРАТИВНА СПРАВА – **типова** адміністративна справа, прийнята до провадження Верховним Судом як судом першої інстанції для постановлення **зразкового рішення**.

ЗРАЗКОВЕ СУДОВЕ РІШЕННЯ – рішення Верховного Суду в порядку адміністративного судочинства, ухваленому за результатами розгляду зразкової справи.

При цьому Верховний Суд повинен серед іншого вказати ознаки типових справ, обставини зразкової справи, які обумовлюють типове застосування норм матеріального права та порядок застосування таких норм.

В подальшому позиція Верховного Суду в такій зразковій справі повинна враховуватися судами, що розглядатимуть аналогічні типові справи (які відповідають ознакам викладеним у рішенні Верховного Суду за результатами розгляду зразкової справи).

ІНКОТЕРМС – *Incoterms, International commerce terms*) – міжнародні комерційні умови, комплект міжнародних правил з тлумачення найбільш широко використовуваних торговельних термінів (умов) в галузі міжнародної торгівлі.

Incoterms 2010 – це остання редакція міжнародних стандартних правил з тлумачення найширше використовуваних торгових умов в галузі зовнішньої торгівлі, які регламентують момент передачі права власності на товар і всіх пов'язаних із цим ризиків.

МАЛОЗНАЧНІ ГОСПОДАРСЬКІ СПРАВИ – за визначенням ГПК України малозначними справами є:

1) справи, у яких ціна позову **не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму** для працездатних осіб;

2) справи незначної складності, **визнані судом малозначними**, крім справ, які підлягають розгляду лише за правилами загального позовного провадження, та справ, ціна позову в яких перевищує п'ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

Розгляд таких справ здійснюється у спрощеному провадженні. Такі справи не підлягають касаційному оскарженню.

МАЛОЗНАЧНА АДМІНІСТРАТИВНА СПРАВА – адміністративна справа незначної складності, у якій характер спірних правовідносин, предмет доказування та склад учасників тощо не вимагають проведення підготовчого провадження та (або) судового засідання для повного та всебічного встановлення її обставин.

Розгляд таких справ здійснюється у спрощеному провадженні. Такі справи не підлягають касаційному оскарженню.

НАКАЗНЕ ПРОВАДЖЕННЯ – це самостійний і спрощений вид судового провадження у цивільному або господарському судочинстві при розгляді окремих категорій справ, у якому суддя в установлених законом випадках за заявою особи, якій належить право вимоги, без судового засідання і виклику стягувача та боржника на основі доданих до заяви документів видає судовий наказ, який є особливою формою судового рішення.

Таке спрощений вид провадження застосовується у справах за вимогами, які мають очевидно достовірний характер. Його ще можна назвати непроTOCOLьним, оскільки хід провадження не фіксується у протоколах чи інших процесуальних документах.

Цей вид провадження не є свідченням відсутності спірних правовідносин між сторонами, однак в силу очевидності права вимоги заявника відсутній спір про наявність самого права. Справи наказного провадження визначені законом виходячи з вимог процесуальної економії.

ПОЗОВНЕ ПРОВАДЖЕННЯ – це вид провадження у господарському процесі, у якому розглядається спір про право, тобто спір, який виникає з господарських відносин. Наявність спору визначає і іншу характерну рису цього провадження – участь у ньому двох сторін – позивача та відповідача

це вид провадження у адміністративному процесі, у якому розглядається публічно-правовий спір. Наявність спору визначає іншу характерну рису цього провадження – участь у ньому двох сторін – позивача та відповідача.

ПОЗИВАЧ У ГОСПОДАРЬСЬКОМУ ПРОЦЕСІ – особа (фізична чи юридична), яка пред'являє через суд до відповідача позов у спорах, що виникають з господарсько-правових, цивільно-правових, інших правовідносин, які вирішуються у порядку господарського судочинства.

ПОЗИВАЧ У АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ – особа, на захист прав, свобод та інтересів якої подано адміністративний позов до адміністративного суду, а також суб'єкт владних повноважень, на виконання повноважень якого подана позовна заява до адміністративного суду.

Позивачем в адміністративній справі можуть бути громадяни України, іноземці чи особи без громадянства, підприємства, установи, організації (юридичні особи), суб'єкти владних повноважень.

ПОХІДНА ПОЗОВНА ВИМОГА – вимога, задоволення якої залежить від задоволення іншої позовної вимоги (основної вимоги).

ПРЕТЕНЗІЯ – це письмовий офіційний документ, що складається у процедурі досудового врегулювання спорів між контрагентами, який є вимогою сторони, права або законні інтереси якої порушено, про добровільне і безпосереднє врегулювання господарського спору.

ПРЕЮДІЦІАЛЬНІ ФАКТИ – факти, які встановлені рішенням суду, що набрало законної сили, не доводяться знову при розгляді інших справ, в яких беруть участь ті самі особи. Це ґрунтується на правовій властивості законної сили судового рішення і визначається його суб'єктивними і об'єктивними межами, за якими сторони й інші особи, які брали участь у справі, а також їх правонаступники не можуть знову оспорювати в іншому процесі встановлені судом у рішенні у такій справі факти і правовідносини.

Але при цьому слід мати на увазі таку особливість – факти, що встановлені вироком суду в кримінальній справі, який набрав законної сили, є обов'язковими для суду, що розглядає справу про правові наслідки дій особи, щодо якої відбувся вирок суду, лише в двох питаннях: чи мали місце ці дії та чи вчинені вони даною особою. Наявні в кримінальній справі інші матеріали про факти, які

складають предмет доказування у справі, підлягають дослідженню при розгляді судом спору про право.

ПУБЛІЧНО-ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ – відносини, які поширюються або можуть поширюватися на все суспільство в цілому або на його значну частину і через це мають загальнозначущий, загальносуспільний характер. При цьому вимогам суспільного обов'язку підпорядковані публічні права як органів державної влади, інших суб'єктів публічних повноважень, так і фізичних та юридичних осіб. Ці відносини засновані на підпорядкуванні одного учасника іншому, а для їх виникнення не вимагається узгоджене волевиявлення його учасників, оскільки публічні правовідносини виникають на підставі закону і регулюються за допомогою імперативного методу правового регулювання.

СУБ'ЄКТ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ – орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їх посадова або службова особа, інший суб'єкт при здійсненні ним владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень.

ТИПОВІ АДМІНІСТРАТИВНІ СПРАВИ – адміністративні справи, відповідачем у яких є один і той самий суб'єкт владних повноважень (його відокремлені структурні підрозділи), спір у яких виник з аналогічних підстав, у відносинах, що регулюються одними нормами права, та у яких позивачами заявлено аналогічні вимоги.

ТРЕТЯ ОСОБА, ЩО ЗАЯВЛЯЄ САМОСТІЙНІ ВИМОГИ – учасник судового процесу, який заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору.

Для цих учасників справи притаманні такі відмінності:

- наявність самостійних вимог щодо предмета спору;
- можливість вступити у справу у певний строк;
- вступають у справу шляхом пред'явлення позовної заяви;
- позовні вимоги можуть бути пред'явлені до однієї чи обох сторін;
- вони користуються **всіма правами та обов'язками позивача**.

Таким чином, ці особи з самостійними вимогами мають власну зацікавленість у вирішенні справи і зацікавленість ця пов'язана з захистом власних прав, свобод чи інтересів. Себто вони вважають, що права, свободи чи інтереси, які є предметом спору між позивачем і відповідачем, належать їм і на законних підставах.

ТРЕТЯ ОСОБА, ЩО НЕ ЗАЯВЛЯЄ САМОСТІЙНІ ВИМОГИ – учасники процесу, які вступають у вже розпочатий процес між сторонами для захисту своїх прав, свобод та інтересів, оскільки рішення суду у справі може вплинути на їх права чи обов'язки стосовно однієї зі сторін.

Правовий статус цих учасників має свої особливості.

По-перше, вони можуть вступити у справу самостійно, їх можуть залучити за клопотанням сторонни, а також за ініціативою суду.

По-друге, вони захищають свої інтереси, оскільки рішення суду може вплинути на їхні права та обов'язки стосовно однієї зі сторін. Отже, правова зацікавленість третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, зумовлюється наявною можливістю пред'явлення до них регресних вимог з боку сторін спору.

По-третє, вони також можуть мати зацікавленість щодо необхідності захиститися від можливості порушення, обмеження існуючого у них права, або можливого покладання на них додаткових обов'язків. Тобто убезпечити себе від майбутнього погіршення свого правового становища у відносинах з однією зі сторін.

ФАКТИ ЮРИДИЧНІ – це конкретні життєві обставини, з наявністю та/або відсутністю яких норми права пов’язують виникнення, зміну або припинення правових відносин. Юридичні факти є життєвими обставинами (діями та подіями, наявними або відсутніми, такими, що залежать або не залежать від волі людини), що прямо або опосередковано визначені гіпотезою норми права; саме вони є підставою для виникнення, зміни або припинення правовідносин.

ЮРИДИЧНА СЛУЖБА – самостійна функціональна служба підприємства, установи, організації, що виконує контрольні функції за дотриманням чинного законодавства на даному підприємстві, в установі чи організації, і надає правову допомогу керівникам, адміністрації та підрозділам підприємства у вирішенні питань, пов’язаних із застосуванням законодавства.

Заборонено покладати на юридичну службу обов’язки, які не стосуються правової роботи і не передбачені Загальним положенням про юридичну службу міністерства, іншого органу виконавчої влади, державного підприємства, установи та організації, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 26.11.2008 № 1040. Це є своєрідною гарантією того, що юристи будуть займатися виключно правовою роботою та виконувати функції, покладені на них законодавством.

Юридична служба безпосередньо підпорядковується керівникові підприємства, установи або організації.

ЮРИСКОНСУЛЬТ – найбільш загальне визначення має латинське походження, *juris-consultus* – тобто правознавець, юридичний радник. Саме тому у цьому словосполученні відсутня літера «т». Правильно писати і вимовляти слід саме таким чином.

У сучасних реаліях це перш за все представник юридичної служби підприємства, установи, організації. Часто юрисконсульт у єдиному числі і уособлює цю службу. Тобто функції юридичної служби будуть покладені в такому випадку на цього спеціаліста – правника.

Тобто, юрисконсульт – це посада. Поняття ж «юрист» трохи ширше, бо визначає фах – особу з юридичною освітою, правника, правознавця.

I. ГОСПОДАРСЬКЕ СУДОЧИНСТВО

1. ПРЕТЕНЗІЙНІ ПРОЦЕДУРНІ ДОКУМЕНТИ

В силу специфіки господарських правовідносин і господарського судового процесу передваряємо розгляд само процесуальних судових документів цим розділом.

Документи, що тут будуть розглядатися, не відносяться, строго кажучи, до процесуальних документів. Однак, в силу звичаїв господарського процесуального права та господарських правовідносин, процедура досудового врегулювання спорів у господарських відносинах носить зовсім інший характер, ніж у тих самих цивільних.

Саме у господарських відносинах у певних випадках досудове врегулювання спору носить обов'язковий (законом чи договором передбачений) характер, а у попередніх редакціях ГПК бували часи, коли таке врегулювання спору обов'язково передувало судовій процедурі.

Досудовий (претензійний) порядок врегулювання спору визначено ст. 222 ГК, ст. 19 ГПК, а також рекомендаціями Мін'юсту від 23.01.07 р. № 35-14/7 «Про порядок ведення претензійної та позовної роботи на підприємстві, в установі, організації».

Така практика виробила специфічний документ – **претензію** (див. наш словничок), що досі застосовується при врегулюванні спорів між контрагентами, і відповідно **відповідь на претензію**. Слід зауважити, що така **претензійна** робота є однією з основних завдань юридичної служби. Саме вона передваряє і визначає роботу **позовну**. У подальшому розглянемо це більш докладно, але відомості щодо застосування процедури досудового вирішення спору є наразі обов'язковою складовою позовної заяви.

Враховуючи, що ця стадія судового спору є суто досудовою, вимоги до цих документів містяться у ГК України (ст. 222), а не у ГПК України, де норма статті 19 фактично є просто частковою цитатою вже згадуваної ст. 222. Тобто регулювання процедури досудового врегулювання спору здійснюється нормами матеріального, а не процесуального права.

Уважний читач зверне увагу на правову невизначеність, недосконалість усього комплексу досудового врегулювання спору. І це насправді так. Адже відсутність чітких правил порядку досудового врегулювання господарських спорів створює небезпеку, коли сторони будуть посилатись на недотримання взаємних зобов'язань за претензійним застереженням у договорі. Але наявність імперативних приписів у міжнародних договорах, ратифікованих Україною, про обов'язковість досудових процедур (як у договорах залізничних перевезень), призводять до випадків, коли суди можуть відмовляти у задоволенні позовних вимог через непроведення досудового порядку врегулювання господарського спору.

Коментувати ці правові колізії не є завданням нашого збірника. Ми пропонуємо до Вашої уваги можливі варіанти складання зазначених вище документів. Це стане у нагоді при подальшому формуванні позову і виконанні вимог ГПК до позовної заяви.

І ще необхідна інформація. Наразі у цивільному, господарському та адміністративному провадженні застосовується так звана **судова медіація**, коли спір, що розпочався поданням позову врегульовується **за участю судді** сторонами без процедури судового провадження. Цей є окремий вид непозовного врегулювання спору, який схожий на претензійне врегулювання, але не з ним тотожний, не є досудовим врегулюванням, а складовою цивільного, адміністративного та господарського процесу. У ГПК ця процедура регулюється ст. ст. 186-190.

ПРЕТЕНЗІЯ.

За приписами ч. 2 ст. 222 ГК України в разі необхідності відшкодування збитків або застосування інших санкцій суб'єкт господарювання чи інша юридична особа – учасник господарських відносин, чії права або законні інтереси порушено, з метою безпосереднього врегулювання спору з порушником цих прав або інтересів має право звернутися до нього з письмовою претензією, якщо інше не встановлено законом.

Ч. 3 цієї містить перелік складових претензії. У претензії зазначаються:

- повне найменування і поштові реквізити заявника претензії та особи (осіб), якій претензія пред'являється;

- дата пред'явлення і номер претензії;
- обставини, на підставі яких пред'явлено претензію;
- докази, що підтверджують ці обставини;
- вимоги заявника з посиланням на нормативні акти;
- сума претензії та її розрахунок, якщо претензія підлягає грошовій оцінці;
- платіжні реквізити заявника претензії;
- перелік документів, що додаються до претензії.

Документи, що підтверджують вимоги заявника, додаються в оригіналах чи належним чином засвідчених копіях. Документи, які є у другої сторони, можуть не додаватися до претензії.

Претензія підписується повноважною особою заявника претензії або його представником та надсилається адресатові рекомендованим або цінним листом або вручається адресатові під розписку.

Вказані вимоги щодо складання претензії не є вичерпними, тут можливе надання інших відомостей чи посилання.

Як визначає законодавець, документи, що підтверджують вимоги заявника, подаються в оригіналі або в належним чином засвідченій копії. Найбільш простим та доступним способом можна визнати надання зазначених документів саме в належним чином засвідчених копіях. Саме тоді можна бути впевненим, що в разі втрати будь-якого документа або в разі небажання контрагента його повернути у суб'єкта господарювання не виникне потреб у його відтворенні.

Проте це не стосується тих випадків, коли в чинному законодавстві, наприклад транспортному, містяться вимоги надання саме оригіналів документів. Однак, як свідчить практика, у більшості випадків немає необхідності додавати до претензії будь-які документи, оскільки вони вже є у другої сторони, але про це обов'язково зазначається в претензії.

Безумовно, в заявленій претензії повинні міститися вимоги заявника, ними можуть бути наступні вимоги: про виконання обов'язку в натурі, про відшкодування завданих збитків, про сплату штрафних санкцій, про відновлення порушеного права заявника претензії тощо. Проте заявлені вимоги обов'язково повинні бути підкріплені відповідними нормами закону, які надають право заявникові звертатися з такими вимогами.

Якщо претензія підлягає грошовій оцінці, в ній обов'язково повинна бути зазначена сума претензії та розрахунок суми. Тобто заявникові необхідно провести роботу для визначення суми збитків, які виникли в нього у зв'язку з невиконанням чи неналежним виконанням зобов'язань контрагентом. До зазначеної суми можуть зараховуватися основна заборгованість, штрафні санкції, втрачена вигода, відшкодування моральної шкоди тощо, якщо інше не передбачено законом.

Саме для претензій, які підлягають грошовій оцінці, важливим є зазначення платіжних реквізитів заявника, що надає йому можливість без будь-яких ускладнень отримати належні йому грошові кошти в разі визнання претензії контрагентом.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
I. ГОСПОДАРСЬКЕ СУДОЧИНСТВО.....	15
<i>1. ПРЕТЕНЗІЙНІ ПРОЦЕДУРНІ ДОКУМЕНТИ</i>	<i>15</i>
<i>2. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ДОКУМЕНТИ. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА</i>	<i>21</i>
<i>3. ПИСЬМОВІ ЗАЯВИ УЧАСНИКІВ СУДОВОЇ СПРАВИ У ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ</i>	<i>24</i>
<i>4. ПИСЬМОВІ ЗАЯВИ УЧАСНИКІВ СПРАВИ У ПОЗОВНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ГОСПОДАРСЬКОГО СУДОЧИНСТВА</i>	<i>25</i>
<i>5. ПИСЬМОВІ ЗАЯВИ УЧАСНИКІВ СПРАВИ У НАКАЗНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ГОСПОДАРСЬКОГО СУДОЧИНСТВА</i>	<i>47</i>
<i>6. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ДОКУМЕНТИ ПРИ ОСКАРЖЕННІ СУДОВИХ РІШЕНЬ У ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ.....</i>	<i>53</i>
<i>7. ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ОФРМЛЕННЯ ПОКАЗІВ СВІДКІВ У ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....</i>	<i>65</i>
<i>8. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ ЩОДО СПОРІВ З ПИТАНЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....</i>	<i>67</i>
<i>9. ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ ВЕРХОВНОГО СУДУ З ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПИТАНЬ ГОСПОДАРСЬКОГО СУДОЧИНСТВА</i>	<i>68</i>
II. АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО	112
<i>1. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ДОКУМЕНТИ. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА</i>	<i>112</i>
<i>2. ПИСЬМОВІ ЗАЯВИ УЧАСНИКІВ СУДОВОЇ СПРАВИ У АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ. ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ</i>	<i>115</i>
<i>3. ПИСЬМОВІ ЗАЯВИ УЧАСНИКІВ СПРАВИ У ПОЗОВНОМУ ПРОВАДЖЕННІ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА</i>	<i>116</i>
<i>4. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ДОКУМЕНТИ ПРИ ОСКАРЖЕННІ СУДОВИХ РІШЕНЬ У АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ</i>	<i>134</i>
<i>5. ТИПОВІ СУДОВІ СПРАВИ ТА ЗРАЗКОВІ СУДОВІ РІШЕННЯ</i>	<i>150</i>
<i>6. ПРАВОВІ ПОЗИЦІЇ ВЕРХОВНОГО СУДУ У ЗРАЗКОВИХ РІШЕННЯХ</i>	<i>151</i>

НАВЧАЛЬНО-ПРАКТИЧНЕ ВИДАННЯ

**ПРОЦЕСУАЛЬНІ
ДОКУМЕНТИ:
ГОСПОДАРСЬКЕ СУДОЧИНСТВО,
АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО**

**ПРАКТИЧНИЙ КОМЕНТАР
ТА ЗРАЗКИ**

Оригінал-макет підготовлено
ТОВ Видавничий дім «Професіонал»

Підписано до друку 27.04.2023. Формат 60x84 1/8.
Друк цифровий. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк.38,95.

ТОВ «Видавничий дім «Професіонал»

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 1533

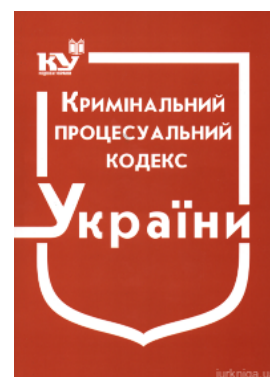
Книги, які можуть вас зацікавити

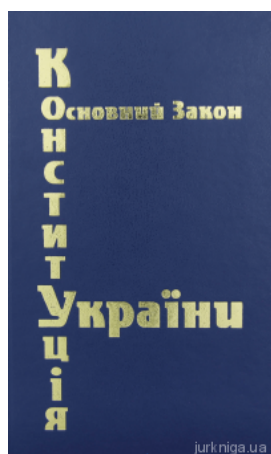
Процесуальні документи у цивільному судочинстві: письмові заяви учасників провадження по суті справи, письмові заяви учасників, справи із...

Процесуальні документи в кримінальному провадженні та в кримінальному судочинстві. Практичний коментар та зразки

Кримінальний процесуальний кодекс України

Конституція України. Паливода

Кодекс України про адміністративні правопорушення

Кримінальний кодекс України

Перейти до галузі права
Адміністративне право

[Перейти на сайт](#) →